

Павле Драгичевић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

**ПОВЕЉА ДУБРОВЧАНА ВОЈВОДИ РАДОСАВУ ПАВЛОВИЋУ
О УЛАГАЊУ НА ДОБИТ ДИЈЕЛА ЊЕГОВОГ НОВЦА
ОД ПРОДАЈЕ КОНАВАЛА**

Дубровник, 1427. [1426!], децембар 31.

Сажетак: У раду се анализира текст повеље коју су Дубровчани 1426. године издали босанском војводи Радосаву Павловићу, којом су потврдили да су примили 6.000 дуката који су му припали од продаје Конавала. Те дукате су његови посланици у име поменутог војводе уложили на добит (на 5% камате) у Дубровачкој општини. Рад садржи приједлог реконструисаног текста повеље на старосрпском и превод на модерни српски језик, те поглавља у којима се разматрају физички опис и дипломатичке особености наведеног документа.

Кључне ријечи: Радосав Павловић, Дубровник, Босна, Конавли, XV вијек, повеља, улагање на добит.

Физички опис и ранија издања

Историјске околности које су везане за настанак овог документа односе се на дубровачку куповину дијела Конавала који се налазио у посједу босанског војводе Радосава Павловића.¹ Повеља је исписана црним мастилом, у 38 редова, на пергаменту једнаке ширине и висине, која износи 32,8 цм, при чему на ту висину треба додати и висину плике, која износи приближно 5 цм. Плика покрива сав неисписан простор испод текста повеље. Пергамент је тешко оштећен, највјероватније од влаге, при чему су се формирале двије веће и двије мање лакуне које се налазе у угловима документа. Прва лакуна, неправилног облика,

* Ел. пошта: pavled@teol.net

¹ Детаљније о томе в. у: П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о продаји његовог дијела Конавала*, ГПБ 9 (2016) 37–39.

приближне ширине око 5 цм и висине око 3 цм налази се у горњем лијевом углу документа и заузима почетни дио првих пет редова текста, тако да се од читавог рукописа у том дијелу повеље јасно распознаје једино иницијално слово „В“. Друга лакуна, смјештена у горњем десном углу пергаментa, правилног је кружног облика, пречника око 1 цм, и чини нечитким само крајњи дио другог реда документа. Највише је оштећена посљедња трећина документа, гдје се у његовом доњем лијевом углу налази највећа, трећа лакуна, са око 7 цм ширине и 5 цм висине, која заузима почетни дио посљедњих девет редова текста, при чему је похабан простор и изнад наведеног оштећења, висине пет редова текста, на коме су састругани мањи дијелови рукописа, па је и тај дио данас веома слабо читљив. Четврта лакуна, ширине око 3 цм и висине око 1,5 цм, налази се насупрот треће, у доњем десном углу документа, и заузима висину три реда текста. Самим тим, дерутно стање документа највише се огледа у чињеници да су почетни дијелови чак половине свих редова повеље (пет првих и четрнаест посљедњих) трајно оштећени и немогуће их је разумјети без реконструкције. Треба још додати да је текст спорадично искрзан и на прегибима, тј. на мјестима гдје је пергамент пресавијен, па су и ти дијелови текста теже читљиви. Пергамент је пресавијен два пута по ширини и висини тако да је, када се он раствори, подијељен на девет једнаких поља. У критичком апарату испод приређеног текста повеље навели смо приједлог реконструкције текста. Маргине документа су веома уредне. Писар се старао да текст не прелази лијеву и десну вертикалну линију која је одвајала маргине од простора који је предвиђен за унос текста. Лијева маргина износи око 3 цм, десна око 1,5 цм, а неисписан простор од горњег руба пергаментa до првог реда повеље износи око 2 цм. Једноставније стилизован крст, висине око 3 цм и ширине 1–1,5 цм, и иницијално слово „В“, висине непунa 2 цм, који су смјештени у горњем лијевом углу документа, једини су већи украси на повељи. Непосредно испод поменутог крста налази се краћи запис исписан свјетлосмеђим мастилом на староиталијанском језику, чији је текст веома изблиједио. На полеђини се налази више краћих записа. На средини простора између доње двије лакуне налази се запис начињен истим свјетлосмеђим мастилом на староиталијанском језику који је данас (бар на фотографији) скоро потпуно нечитак. Испод доње десне лакуне налази се исписано: „*N 12 del Pach III*“, испод тога запис „*1427. G...*“ (нечитко), па испод запис „*N 4*“. Окомото на те биљешке наведено их је још неколико: „*1072*“, „*№ 238*“ и „*a 1427*“. Повеља је била

овјерена висећим печатом који је, највјероватније, украден. Печат није постојао ни средином XIX вијека када је Франц Миклошич приређивао своју збирку старих српских повеља. Остала је само црвена врпца којом је печат био причвршћен, као и два прореза на плики и полеђини документа, међусобно удаљена око 5 цм, кроз које је она била провучена. Оба прореза начињена су на око 3 цм мјерено од доњег руба повеље. Документ се чува у Државном архиву у Дубровнику у оквиру фонда *Diplomata et acta*, заведен као „бечки број 1065“. Није познато да ли повеља има преписе. Документ смо приредили на основу фотографија које су начињене у поменутој установи током априла 2017. године.²

Ранија издања: F. Miklosich, *Monumenta Serbica*, 350–352, док. бр. ССХСХ; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 615–616, док. бр. 606.

Текст**

+ Въ <...>³ Г(вѣ)тога д[8]ха аминь. Ми кнезь властеле и вса шпкина гр[а]да Дѣрвоника дакмо њ знањк <... |2| ...>ба⁴ крь примисмо по рѣкѣ властель и поклицаревь г[оспо]д[и]на војводе Радосава <...>л[3] <...>а⁵ кнеза Радосава Ѣбрадовика, војводе Вьлкаса Прибиловича, војводе Радога Лю<...>|4|...>ла⁶ Тезаловика и Ѣсток Челпадиника дика примисмо шесть тисѣкѣ дѣкѣтѣ златѣхъ <...>есть⁷ тисѣкѣ дѣкѣтѣ поставише вѣдѣ три на десете тисѣкѣ дѣкѣтѣ златѣхъ коѣ више реч[е]ни |6| поклицарьк⁸ вѣдѣ насѣ кнеза, властель и все шпкине за Конавли, Цапѣтѣ и Ѣбодѣ примише а встале седамѣ |7| тисѣкѣ дѣкѣтѣ реч[е]ни поклицарьк собшмѣ понѣше⁹ како ѡ дрѣвѣм листѣ г[оспо]д[и]на војводе Радосава пише кои к |8| ѡ насѣ писанѣ вѣ лѣто рождѣства Христова тисѣцино и четири ста и два десети и седмо лѣто м[ѣ]с[е]ца декем[б]рига три десети и прѣви д(а)нѣ вѣдѣ рѣке дика Ѣсток више писаннога. И теи реч[е]не шесть тисѣкѣ

² Снимке за ово издање уступили су ми колеге др Невен Исаиловић и проф. др Небојша Порчић, на чему им се овом приликом најсрдачније захваљујем.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <имѣ Ѣтца и Г(и)на и>.

⁴ Приједлог реконструисаног дијела текста: <вса|2|комѣ комѣ се подо>ба.

⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Павл|3|овика ...>.

⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: Лю<|4|вишика кнеза Браи>ла.

⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <коиѣ ш>есть.

⁸ Стојановић: поклицари.

⁹ Између ријечи поклицарьк и собшмѣ понѣше Стојановић је уметнуо вѣдѣ насѣ кнеза, властель и все шпкине за Конавли, Цапѣтѣ и Ѣбодѣ примише седамѣ тисѣкѣ дѣкѣтѣ реч[е]ни поклицарьк!

дѣкати |10| реч[е]ни поклицарьк поставише њ нашъ комѣнь на добитъ на
име славнога г[оспо]д[и]на вокводе Радосава Павлови|11|кѣ и сина мѣ
кнеза Иваниша и нихъ натражка правога и почтенога срьдца нихъ цю к
по мѣшкоомъ колѣнѣ |12| а наконъ тога по женскомъ колѣнѣ цю к нихъ
срьдца право и почтено натражък. И ми више реч[е]ни кнезь |13| властеле
и вса впкина гр[а]да Дѣбровника вѣѣтовасмо се реченомѣ г[оспо]д[и]нѣ
вокводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ |14| Иванишѣ и нихъ натражкѣ како к
реч[е]но давати на всако гвдище петъ по кантинаръ до толѣ до колѣ вѣдѣ
|15| стоати ѡ нашъ комѣнь више реч[е]не шесть тисѣкѣ дѣкати. И вѣ
ми кнезь, властеле и вса впкина гр[а]да |16| Дѣбровника вѣѣтѣкѣмо се
реч[е]номѣ вокводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ и нихъ натражкѣ
како |17| згвѣра пише дати више реч[е]не шесть тисѣкѣ дѣкати златѣхъ
възда кѣде ихъ вѣдѣ хѣтѣтъ ѡзети на нихъ |18| волю или имъ все или
кои дѣль на нихъ волю. И да к волѣанъ г[оспо]д[и]нѣ воквода Радосавѣ
и син мѣ кнезь Иванишѣ |19| и нихъ натражък како згвѣра пише ѡзимати
или имъ все или кои дѣль и впетъ сталати ѡ нашъ комѣнь |20| колико
кратъ вѣде имъ на волю за нихъ живота. И кѣде гвдѣ вѣдѣ хѣтѣтъ ѡзетъ
више реч[е]не дѣкати |21| или кои дѣль вѣдѣ нихъ да намъ имаю дати на
знанык на два м[ѣ]с[е]ца прѣ тога. И вѣ вѣѣтѣкѣмо ми реч[е]нни |22|
кнезь, властеле и вса впкина гр[а]да Дѣбровника реченомѣ г[оспо]д[и]нѣ
вокводи Радосавѣ и синѣ мѣ кнезѣ Иванишѣ |23| и нихъ натражкѣ правомѣ
срьдца нихъ почтено по мѣшкоомъ колѣнѣ и након тога по женскомъ
колѣнѣ |24| нихъ право и почтено натражък више реч[е]не дѣкати съблюсти
и да имъ не имаю на манѣ прити ни |25| за нѣдн<...>гаи¹⁰ света волю, ни
за рѣч, ни за прошню, ни за кѣплю, ни за прѣдльжию, ни за страхъ, |26|
ни за ко<...¹¹ ни за благѣ тако грагѣнина нашего тако странѣра али би
нашега г[оспо]д[и]на племенитѣга <...>¹² |27| крѣне <...>¹³ ѡгрѣскога а или
ц(а)ра тѣрскога а¹⁴ или г[оспо]д[и]на замѣрскога а или босанскога ни за
ратъ ако би г[оспо]д[и]нѣ |28| вокво<...>осав¹⁵ ималь с нами или с нашѣмъ
градѣмъ Дѣбровникѣмъ ни за нѣданъ ини ѡзрокъ кои би на свѣ|29|ти
могаль би<...>¹⁶ више реч[е]ни дѣкати ѡдрѣжати не мѣгѣ. Згвѣдио би се

¹⁰ Приједлог реконструисаног дијела текста: нѣдн(ога чловѣка се)гаи.

¹¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: ко(и ини ѡзрокъ).

¹² Приједлог реконструисаног дијела текста: <свете>.

¹³ Приједлог реконструисаног дијела текста: <кралѣ>.

¹⁴ Стојановић испустио.

¹⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: вокво(да Рад)осав.

¹⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: би(ти да имъ се т)и.

кошмь згвдѡмь г[оспо]д[и]нѡ вокводи |30| <...>ѣ<...>¹⁷ реч[е]не дѡкате,
 ми кнезь, власт(е)ле и сва шпкина гр[а]да Дѡбровника шѡѣ<...> |31| д<...>¹⁸
 кнезь Иванишѡ и нѡгвѡѡ натражкѡ по мѡшкѡмь колѣнѡ и конь тога по
 |32| <...>ѡдѡца¹⁹ ни хь, ако ли би натражка не било а ми²⁰ да дамо комѡ би шни
 по сеѡѣ остав(и)ли. |33| И <...>ѡ вла<...>²¹ и сва шпкина гр[а]да Дѡбровника
 ротисмо се г[оспо]д[и]нѡ воквд<...>о<...>вѡ |34| <...>²² Иванишѡ и ни хь
 натражкѡ какѡ згвѡра пише вь Г[оспо]дѡ Б(о)га вседр<...> |35| <...>хр<...>²³
 и вь .ѡ. евангклисте²⁴ и вь .ѡѡ. с[в]ѡтѣ хь врѡховнѣ хь апѡстол<...>и хь |36|
 <...> непоколѣвимѡ бити како к речено згвѡра и записано до дни и до вѣка.
 Писа се |37| <...>а²⁵ рождѡства Хр(и)ст(о)ва тисѡцино и четири ста и два
 десети и седмо лѣто а ѡписа |38| <...>логѡ<...>же²⁶ помилѡи га.

Превод²⁷

+ У име Оца и Сина и Светога духа, амин. Ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника дајемо на знање свакоме кога се тиче да смо примили из руку властеле и посланика господина војводе Радосава Павловића <...>, кнеза Радосава Обрадовића, војводе Вукаса Прибиловића, војводе Радоја Љубишића, кнеза Браила Тезаловића и Остоје Чельадинића дијака, примили смо шест хиљада златних дуката од чега су шест хиљада дуката уложили од тринаест хиљада златних дуката које напријед поменути посланици примише од нас кнеза, властеле и читаве Општине за Конавле, Цавтат и Обод, а осталих седам хиљада дуката поменути посланици понијеше са собом како пише у другом запису господина

¹⁷ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Радосавѡ нѣ ѡз>ѣ<ти више>.

¹⁸ Приједлог реконструисаног дијела текста: шѡѣ<тѡкмо се> |31| д<ати ихь нѡгвѡѡ синѡ>.

¹⁹ Приједлог реконструисаног дијела текста: <женскомь колѣнѡ цо к ср>ѡдѡца.

²⁰ Стојановић испустио а ми.

²¹ Приједлог реконструисаног дијела текста: И <на все више писанно ми кнез>ѡ, вла<стеле>.

²² Приједлог реконструисаног дијела текста: воквд<о>д(и Рад)о(са)вѡ |34| <и нѡгвѡѡ синѡ кнезѡ>.

²³ Приједлог реконструисаног дијела текста: вседр<жителѡ> |35| <...>хр<...>. Стојановић: хрѡтѡ гдѡнѡ.

²⁴ Стојановић: евангклисте.

²⁵ Приједлог реконструисаног дијела текста: мѣсеца декемвриѡ .ѡ. и .ѡ. дань лѣт>а.

²⁶ Приједлог реконструисаног дијела текста: <Рѡско> логѡ<фетѡ Бо>же.

²⁷ Ради бољег разумијевања цјелине, превод смо урадили укључујући и реконструисани дио текста.

војводе Радосава а који је записан код нас године од Христово рођења хиљаду и четири стотине и двадесет и седмо љето, мјесеца децембра тридесет и први дан руком напријед поменутог дијака Остоје. И тих поменутих шест хиљада дуката наведени посланици уложише на добит у нашој комуни на име славног господина војводе Радосава Павловића и сина му кнеза Иваниша и њихових истинских и поштованих потомака њихове лозе што су по мушком кољену а након тога по женском кољену правим и узоритим потомцима што су од њихове лозе. И ми напријед поменути кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезали смо се наведеном господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим насљедницима да ћемо, како је споменуто, давати пет процената камате сваке године све дотле докле у нашој комуни буде стајало напријед поменутих шест хиљада дуката. И још се ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезујемо да ћемо поменутом војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим насљедницима [по редослиједу] како горе пише, вазда дати напријед наведених шест хиљада златних дуката када их по својој вољи буду хтјели узети, све или који дио по њиховој жељи. И да су слободни господин војвода Радосав и син му кнез Иваниш и њихови насљедници [по редослиједу] како горе пише, подизати и опет улагати све или који дио у нашу комуни колико год пута буду жељели за свог живота. И кад год буду хтјели да узму напријед поменуте дукате, или неки њихов дио, да нам два мјесеца прије тога имају дати на знање. И још обећавамо да ћемо ми наведени кнез, властела и сва Општина града Дубровника поменутом господину војводи Радосаву и сину му кнезу Иванишу и њиховим истинским и узоритим насљедницима њихове лозе по мушком кољену и након њих њиховим правим и узоритим потомцима по женском кољену сачувати горе поменуте дукате и да им вољом ниједног човјека овога свијета, ни због изјаве, ни због молбе, ни куповине, ни за дугове, ни за страх, ни због било којег другог узрока ништа мање [од наведеног] неће припасти, ни због блага како грађанина нашега тако и странца или нашег племенитог господара Свете круне краља угарскога или цара турскога или прекоморског владоца или босанскога, ни због рата ако би га господин војвода Радосав водио са нама или с нашим градом Дубровником, ни за ниједан други узрок који би на свијету могао да буде да им се ти напријед наведени дукати одузети не могу. Уколико би се неком приликом догодило господину војводи Радосаву да не подигне напријед наведене дукате, ми кнез, властела и сва Општина града Дубровника обавезујемо се да ћемо их дати његовом

сину кнезу Иванишу и његовим насљедницима по мушком кољену и након њих [наслѣдницима] по женском кољену од њихове лозе и уколико не би било потомака а ми [дукате] да дамо ономе коме су их опоручили након своје [смрти]. И на сва напријед записано ми кнез, властела и сва општина града Дубровника заклесмо се господину војводи Радосаву и његовом сину кнезу Иванишу и њиховим насљедницима како горе пише у Господа Бога сведржитеља <...> и у четири јеванђелиста и у дванаест светих врховних апостола <...> чврсто бити како је напријед речено и записано до дана данашњег и за сва времена. Писа се мјесеца децембра тридест и први дан године од Христова рођења хиљаду и четири стотине и двадесет и седмо љето а записа Руско логотет, Боже помилуј га.

Дипломатичке особености

Повеља је састављена по формулару који садржи инвокацију (симболичку и вербалну), интитулацију, промулгацију, експозицију, диспозицију, заклетву, датум и помен писара. Нити један од ових дипломатичких елемената не одступа битно од уобичајене дубровачке канцеларијске праксе. Највјероватније је по угледу на ову повељу Остоја, писар босанског војводе Радосава Павловића, саставио своју, која је у исто вријеме и поводом истог посла издата Дубровчанима, јер је састављена по готово идентичном формулару.²⁸

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* објашњене су личности: **војвода Радосав Павловић** (ГПБ 3, 144, 151), **кнез Иваниш Павловић** (ГПБ 9, 57), **кнез Радосав Обрадовић** (ГПБ 9, 59), **војвода Вукас Прибиловић** (ГПБ 9, 60–61), **војвода Радоје Љубишић** (ГПБ 9, 61), **кнез Браило Тезаловић** (ГПБ 3, 161), **Остоја Чельадинић**, **дијак** (ГПБ 9, 61).

Топографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* објашњени су термини: **Конавли** (ГПБ 1, 109–110) и **Обод** (ГПБ 4, 148).

²⁸ П. Драгичевић, *Повеља војводе Радосава Павловића Дубровчанима о при­митку новца за продати дио Конавала*, ГПБ 9 (2016) 65–71.

Pavle Dragičević

Université de Banja Luka
Faculté de Philosophie
Programme d'étude de l'histoire

**CHARTRE DES RAGUSAINS ADRESÉE AU DUC RADOSAV
PAVLOVIĆ CONCERNANT L'INVESTISSEMENT POUR FAIRE DU
PROFIT D'UNE PARTIE DE L'ARGENT PROVENANT
DE LA VENTE DE KONAVLE**

1427 [1426!], le 31 décembre

Résumé

Le présent travail analyse la charte délivrée par Ragusains au duc bosniaque Radosav Pavlović, par laquelle ils confirment avoir reçu 6.000 ducats appartenant au duc susmentionné pour la vente de Konavle, investi par ses emissaires, en son nom, pour faire du profit (intérêt de 5%) auprès de la commune de Raguse. La charte contient des explications détaillées sur les droits et obligations des parties contractantes. Le dispositif reprend la plus grande partie de la charte, citant les conditions sous lesquelles les héritiers de Radosav ont le droit de lever de l'argent investi et les intérêts afférents. La charte originale, aujourd'hui fortement endommagée, est déposée aux Archives de l'État à Raguse. Le présent travail contient la proposition du texte reconstruit de la Charte en serbe ancien, accompagné de la traduction en serbe moderne, ainsi que des chapitres traitant de la description physique et des caractéristiques diplomatiques du document mentionné.

Mots-clés: Radosav Pavlović, Raguse, Bosnie, Konavli, XVe siècle, charte, investir pour faire du profit.